

Korte mededelingen

IS DE GROENPOOTRUITER (Tringa nebularia) EEN OVERZOMERAAR?

In de even welkome als belangwekkende Avifauna van Nederland, in de 50e jaargang van *Ardea* opgenomen, wordt van de Groenpootruiter vermeld dat deze „zomergast” (d.i. overzomeraar) in zeer klein aantal is. Speciale belangstelling voor deze ruitersoort deed mij in het verleden, na het verschijnen van Nethersole-Thompson's monografie over *The Greenshank* in *The New Naturalist*-serie, gegevens van mijzelf en anderen verzamelen over het voorkomen in Nederland.

Uit dit, sindsdien met alle gepubliceerde waarnemingen uitgebreide, overzicht valt het mij nu moeilijk genoegzaam duidelijke gevallen van overzomeren bijeen te brengen om van een „regelmatig” overzomeren, zoals voor de betiteling vereist wordt, sprake te doen zijn.

Tringa nebularia trekt volgens de Avifauna voornamelijk door van half april tot begin juni en van half juli tot in oktober. Wanneer men de perioden aangeven wil waarin de trek „voornamelijk” plaats vindt, ligt de grens voor het einde van de voorjaars trek naar mijn inzicht al vroeger dan begin juni. Ik zou deze op ongeveer 20 mei, dus op het begin van de derde mei-decade willen stellen. Waarnemingen na 20 mei zijn al uitgesproken schaars.

Half juli is de terugtrek inderdaad reeds goed op gang; indien de waarneming juist en de drukfoutduivel niet in het spel is geweest, kan de vermelding van pl.min. 800 ex. in de Oosterslenk op Schiermonnikoog op 18 juli 1957 (zie Vogeljaar 1957, pag. 74) hiervoor als een, zij het wat uitbundig bewijs gelden.

Voor de bepaling of van overzomeren sprake is, kunnen de schaarse waarnemingen van einde mei en de talrijke observaties in de eerste helft van juli, die overeenkomstig de gangbare mening als uitloop van de voorjaars trek, resp. aanloop van de terugtrek gelden, buiten beschouwing blijven. De vraagstelling concentreert zich dan rond de juni-waarnemingen.

Over een periode van 33 jaar (1928 t/m 1960) beschik ik in 20 — verspreide — jaren over geen enkele juni-waarneming, in 9 jaar over elk één, in 2 jaar over elk twee en alleen voor 1943 en 1945 over resp. 6 en 9 waarnemingen. Hierbij zij aangetekend dat niet alleen alle in *Ardea*, *Limosa* en het Vogeljaar gepubliceerde waarnemingen zijn verwerkt, doch ook gegevens uit *De Nederlandsche Vogels* van Eykman c.s. en uit monografieën als die over de Biesbosch (Lebrecht e.a.), en de Braakman (Giervalk 1961) werden overgenomen.

Indien onbestreden geacht mag worden dat één enkele juni-waarneming in enig jaar voor ons gehele land geen bewijs voor overzomeren is, doch daartoe — verdeeld over de loop van de maand — toch wel ten minste twee of drie observaties nodig zijn binnen een bepaald gebied als b.v. de Wadden, de Zuiderzee-kust of Zeeland, dan vallen 29 van de 33 jaar af.

Van een „regelmatigheid”, die de Avifauna terecht als maatstaf neemt, is bij deze cijfers alleen in negatieve zin sprake.

De resterende vier jaar omvatten: 1928: waarnemingen op 9 en 13 juni te Kampen (Ned. Vogels, pag. 831). 1944: meldingen op 5 en 24 juni, resp. te Molkwerum en Noorderleeg. 1943: 6 waarnemingen: 5 juni Naardermeer, 12 juni Biesbosch, 12, 17 en 30 juni Scheldegebied en 30 juni eveneens 2 vogels te Esbeek, N.Br. 1945 tenslotte, als vierde jaar telt 9 juni-observaties, alle evenwel vallende in de periode tussen 21 en 30 juni, te weten Scheldegebied op 21, 23 en 25 juni alsmede 2 waarnemingen op 30 juni, meldingen van De Beer op 27 en 29 juni en op de Vondelingenplaat van dezelfde data.

Met uitzondering van de waarneming te Esbeek betreffen alle meldingen steeds één vogel.

Van belang voor het onderhavige onderwerp is nog dat de heren Braaksmas en Rooth, die in *Ardea* (42, p. 175 e.v.) en *Limosa* (33, p. 134 e.v.) gegevens publiceerden over de vogeltellingen op de Bosplaat (1951/53) en op Vlieland (1953/56), mij bevestigden dat de Groenpootruiter ook in deze door hem gedurende de voor- en najaarstrek zo gefrequenteerde gebieden in juni niet dan uiterst sporadisch werd gezien.

Zijn, naar ik hoop thans genoegzaam aangetoonde onjuiste betiteling van overzomeraar, dankt de Groenpootruiter waarschijnlijk aan de inderdaad niet zeldzame juli-waarnemingen. Aangezien deze echter geen continuïteit met de mei-waarnemingen vertonen, dienen ze uit dien hoofde als vroege terugtrek-observaties bestempeld te worden.

N. Ruitenberg.

Naschrift van de redactie.

Ook over 1939 staat meer dan één juni-gegeven in de literatuur: 25 juni, 1 ex., *W a s c h m e e r* (*Ardea* 29: 219); 29 juni, troepje, *N i e u w e d i e p* (ook nog op 3 juli) (*ibidem*).

Voorts vond ik in mijn oude dagboeken nog de volgende niet gepubliceerde juni-waarnemingen uit de omgeving van *K a m p e n*: 1929: 20 juni, gehoord, Kampereiland; 1930: 21 juni, 1 en nog 1 of 2 ex., aan de IJssel bij Zalk; 1934: 4—7 juni, „nog een dood enkele gehoord”, Kampereiland (bewaker) en 12 juni, 2 ex. aldaar (*idem*); 1939: 2 juni, 1 ex., gehoord (*idem*), 4 juni, eveneens (bewaker en t.K.) en 6 juni, 2 ex., aldaar (bewaker); 1942: 14 juni, een paar maal gehoord (bewaker en t.K. c.s.).

Tenslotte heb ik in latere jaren de eigen gegevens niet meer speciaal genoteerd en vermoedelijk ook evt. binnengekomen waarnemingen niet verwerkt. Naar we vertrouwen zal over niet te lange tijd kunnen worden vastgesteld, in hoeverre het thans in opbouw zijnde kaartsysteem de zienswijze van de heer Ruitenberg steunt. (Ten Kate).

HOGHE LEEFTIJDEN BIJ MEEUWEN.

Uit het ringonderzoek was reeds komen vast te staan, dat Zilvermeeuwen meer dan twintig jaar oud kunnen worden. Nu is er een terugmelding binnengekomen van een Zilvermeeuw, die op 3 weken na, 32 jaar is geworden.

Het betreft hier de drager van de ring Leiden 67.943, geringd 25 juli 1929 als donsjong in de duinen van Haamstede door de heer J. Vijverberg en, nog vers, teruggemeld op 5 juli 1961 aan het strand van Renesse door de heer S. v. d. Bos uit Vlaardingen. De ring was sterk versleten, maar nog goed leesbaar.

Toen J. P. Strijbos in juli 1939 op Spitsbergen een tiental Burgemeesters van Leidse ringen voorzag, zal hij wel niet vermoed hebben hier nog ooit iets van te horen. Maar 21 jaar later, in augustus 1960 werden de verse resten gevonden van een dezer vogels op Zuid-Groenland bij Julianahäb, dus 2800 km verder. De ring (Leiden 184.384) was niet erg versleten, maar wel verweerd.

Op 11 oktober 1962 schreef de heer D. Buitenhuis ons: „op 5 oktober 1962 gevonden op Vlieland, Kokmeeuw - volwassen - winterkleed - verlamd of uitgeput - later gestorven. Ring praktisch onleesbaar (113238?) misschien buitenlandse ring. De ring was b o v e n het loopbeen bevestigd, rechterpoot.” De breedte van de ring was 6 mm, maar op 3 plaatsen bedroeg deze breedte door slijtage, niet meer dan 2 mm.

De ringcentrale van het Vogeltrekstation beschikt over een grote collectie monsters van bijna alle ringseries, die vervaardigd zijn voor Leiden. Lengte, breedte en dikte der ring; de plaatsing en vorm der cijfers gaven ons spoedig de overtuiging, dat we met een Leiden-ring van 7 mm te doen hadden, hoewel het g e h e l e letteropschrift afgesleten was.

Ofschoon slechts 3 cijfers goed te lezen waren, kwamen we na een nauwkeurig onderzoek tot de overtuiging, dat het moest zijn: 119.358. Dank zij de uitvoerige mededeling van de heer Buitenhuis: „ring was b o v e n het loopbeen bevestigd”, verdween de laatste twijfel, want bij navraag aan Dr. W. H. van Dobben, de ringer van no. 119.358, berichtte deze ons: „Inderdaad ringde ik in 1932 alle jonge Kokmeeuwen op Vlieland b o v e n het hielgewricht”.

Deze terugmelding toont ons duidelijk hoe belangrijk het is, dat men de gevonden ring opzendt met zoveel mogelijk bijzonderheden. De bewuste Kokmeeuw werd als donsjong geringd op Vlieland op 23 juni 1932. De leeftijd van de vogel was dus 30 jaar en 3½ maand.

In het tijdschrift *The Ring* (no. 33) publiceerde Rydzewski een overzicht van de hoogste leeftijden, die door het ringonderzoek zijn vastgesteld. De hierboven genoemde gevallen prijken hierin als de hoogste leeftijden voor deze vogelsoorten. Slechts één geval is ons bekend van een vogel die een ring nog langer droeg dan onze Zilvermeeuw (niet genoemd door Rydzewski).

Het gaat hier om een Scholekster, die, na in 1927 geringd te zijn op Mellum, broedend werd aangetroffen in 1944, 1949, 1952, 1954 en 1961, en dus minstens 34 jaar oud werd (Die Vogelwarte 21, 1962, p. 220).

A. C. Perdeck, B. J. Speak.

SUMMARY:

Longevities of Gulls.

Under the Dutch ringing scheme three exceptional longevities of gulls were established: *Larus argentatus* nearly 32 years, *Larus hyperboreus* 21 years and *Larus ridibundus* 30 years.

HAMSTEREN VAN EEN VELDUIL (*Asio flammeus*)?

Op 5 januari 1963 zag ik vanaf de dijk tussen Lelystad en Kamper Hoek een Velduil een muis slaan. Tot mijn verbazing liep deze Velduil met de muis in de snavel een vijf meter weg om vervolgens deze geslagen muis onder de sneeuw aan de voet van een rietstengel te verstoppen. Hierna vloog de Velduil weg.

C. J. Coldewey.

BLONDE TAPUIT (*Oenanthe hispanica*) OP TEXEL.¹⁾

Op 13 augustus 1962 werd door ondergetekende en de Zwitserse ornitholoog W. Wernli (lid van de AIA, Meise 2, Kantonalverband Zürich en V.S.V.) in het Natuurreservaat „De Krim” (noordelijk deel van De Slufter) een Blonde Tapuit waargenomen. Gezamenlijk konden wij de vogel gedurende ongeveer 10 minuten observeren, waarbij de volgende kenmerken opvielen: zwarte oogstreep, licht-roomkleurige keel, helder oranje buik, helder-roomkleurige kap, nek geel, rug van helder oranje overgaand in koperkleurig. De stuit was wit en de vleugels zwart. De heer Wernli kent de vogel door waarnemingen in het broedgebied. Hij was het dan ook, die de vogel onmiddellijk herkende en mijn aandacht er op vestigde. Geluid werd niet waargenomen. De omstandigheden voor determinatie waren optimaal.

M. Mantje.

WAARNEMING VAN CETTII'S ZANGER (*Cettia cetti*) AAN DE IJSSSELMEERKUST TE ERMELO.¹⁾

In de ochtend van 9 oktober 1962 bevond ik me van 7 tot 8.30 uur aan het IJsselmeerkustgebied te Ermelo, tussen de Horloseweg en de Weisteeg voor de waarneming van vogeltrek. De breedte van de rietstrook aldaar varieert tussen 10 en 15 m en wordt op 1 plek geflankeerd door een rij

¹⁾ Nog niet beoordeeld door de C.N.A. (Red.).

waterwilgen, die een oppervlakte bestrijkt van ongeveer 60 m lengte en 4 m breedte.

Het was in deze wilgenvegetatie, dat ik een vogeltje zag en hoorde zingen, dat ik op grond van de volgende kenmerken heb gedetermineerd als Cetti's Zanger.

1) De explosieve z a n g duurt ± 2 seconden en is moeilijk na te bootsen of te omschrijven, maar wel zeer karakteristiek en opvallend. M'n eerste associatie betrof 'n vergelijking met „t naaimachientje" van een Goudhaantje, maar sterker, compacter, sneller en lager; het geluid komt geheel overeen met de reproductie in de vogelgids als „een uitbarstende herhaling van tsjewieoe, met gevarieerde accenten" en in Brehms Tierleben geeft Hansmann eveneens geheel naar mijn bevrediging de klanken weer met „zick ziwitt ziwoid."

Mijn exemplaar heeft zich in ieder geval zeer duidelijk laten horen 4 $\times$ 3 tot 5 keer. Het zat bij z'n „eerste optreden" voor mij nabij de top van één der wilgen, met de kleine karakieten-borst naar de zon gekeerd. Bij mijn nadering zweeg 't diertje en verplaatste zich ietwat naar lagere sferen en liet zich ook goed van onderen zien, met name de lichtbruine ventrale zijde plus de donkerder-bruine onderstaart, en onttrok zich plotseling aan mijn ogen in het struweel, waar later met bepaalde tussenpozen ook de coupletten van het overige muzikale optreden ten gehore werden gebracht.

2) Vijf minuten later zag ik mijn zanger weer even, maar deze keer van terzijde. Ik kon nu oppervlakkig iets meer vaststellen van zijn h a b i t u s. Hij leek qua kleur net een Kleine Karekiet, maar wat donkerder en iets rossiger en komt de afbeelding op plaat 14 van Lodge in "The Birds of the British Isles" meer nabij dan de weergave op plaat 55 van de vogelgids.

3) Even deed het vogeltje me zelfs denken aan een Tuinfluiter, tenminste qua g e d r a g. Deze persoonlijke vergelijking wordt gelukkigerwijze gestaafd door Bannerman: "In addition it is pointed out that the carriage (houding bij het bewegen) and actions of Cetti's warbler are those of a *Sylvia* rather than of an *Acrocephalus*"(!)

4) Het was bij deze laatste gelegenheid, dat *Cettia cetti* zijn a l a r m - r o e p ten beste gaf: 't Is een snel droog „tsuk, tsuk, tsuk, tsuk". Voor de aardigheid citeer ik comparatief Bannerman: "an alarm note, a succession of single tshuks uttered at all seasons" en Brehm: „der Lockton klingt wie tscheck, tscheck, tscheck."

Waarschijnlijk ben ik zelf de aanleiding geweest tot deze verontrusting of een Waterral, die zich een paar seconden vroeger liet verleiden tot zijn aanhoudend „kip . . . kip . . . kip", was er debet aan.

5) Wat voor mij ook, behalve de zang en de alarmroep, een niet onbelangrijk identiteitsbewijs vormt, is de s t a a r t. Hierover kunnen we kort maar krachtig zijn. 't Viel me gedurende de boven omschreven abdominale beschouwing ogenblikkelijk op, dat dit op dat ogenblik gespreide lichaamsdeel zonder meer kort is en de middelste staartveren langer zijn dan de buitenste;

de contouren deden zich uitermate rond en rafelig voor. Bovendien was frappant het voortdurend opwippen van de staart. Ik kon dit allemaal prachtig zien op een afstand van $\pm 1\frac{1}{2}$ m, al was het dan ook slechts gedurende 4 à 5 tellen.

Het is buitengewoon jammer, dat mijn waarneming door niemand kan worden bevestigd. De heer Nui van de Beek te Ermelo heeft op dezelfde dag 's avonds na 17.30 uur nog een bezoek gebracht aan de bewuste IJsselmeerstrook, maar helaas zonder resultaat, terwijl hem ook de vallende schemering en het ongunstige tegenlicht parten speelden. 12 oktober presenteerde een definitief einde aan de spanning: er was geen Cetti's Zanger meer te bekennen.

LITERATUUR:

Bannerman, "The Birds of the British Isles".

Brehm, „Brehms Tierleben“, IX, blz. 74.

Peterson, Mountfort, Hollom (Mr. J. Kist) „Vogelgids“.

MERKWAARDIGE SLAAPPLAATS VAN GOUDHAANTJES (Regulus regulus).

Op 18 januari 1963 aan het einde van de middag vlak voor het vallen van de duisternis zag ik op de Hooge Veluwe twee Goudhaantjes vanuit een jonge berk naar de grond vliegen om onder een pol struikheide, waarop zich losse sneeuw bevond, te verdwijnen.

Ik begaf mij na enige minuten wachten naar deze plek toe en schopte met mijn schoen wat sneeuw op de heidepol om vast te stellen of de Goudhaantjes nog aanwezig waren. Toen niets bewoog, heb ik mijn schoen onder de heidepol geschoven, waarop één Goudhaantje onder mijn schoen wegfladderde. Het andere Goudhaantje heb ik toen maar met rust gelaten.

Ik ben overtuigd, dat deze Goudhaantjes deze slaapplaats benutten om zich tegen de zeer strenge vorst van die nacht te beschermen.

Het Goudhaantje, dat ik uit de slaapplaats verjaagde, maakte de indruk te voorschijn te komen uit gangetjes in de grond rondom de wortels van de pol struikheide. De ingang van dit „slaaphol“ lag op het westen, terwijl er een felle oostenwind waaide. Deze vogels hadden m.i. geen betere beschutting voor de uiterst koude nacht kunnen vinden.

C. J. Coldewey.

WAARNEMING VAN EEN ROSE SPREEUW (Pastor roseus) OP VLIELAND.

Op 23 juli 1962 namen wij in een weilje even ten westen van het dorp Oost-Vlieland een Rose Spreeuw waar. Wij konden met een 40 × 60-kijker op 30—40 meter afstand met de zon in de rug de vogel ruim een kwartier lang goed observeren, waarbij de volgende beschrijving werd gemaakt.

De kop en hals waren ongevekt en zeer donker bruin, tegen zwart aan.

De oorstreek was enigszins lichter van kleur dan de rest van de kop, terwijl over de kruin een blauwachtige gloed lag. Er was een aanduiding van een kuif te zien.

De rug, borst, buik en flanken waren ongevekt, grijsrose; de anaalstreek was iets donkerder. Het rose van de rug en borst was niet gescheiden door een zwarte baan zoals de afbeelding in de Vogelgids aangeeft.

De slagpennen waren donkerbruin; de vleugeldekenveren zwart glanzend en de schouderveren als de rug grijsrose. De veren van de vleugel waren, zover te zien, niet gezoomd. De staart was eveneens donkerbruin. De boven- en ondersnavel waren beiden lichtrose; de wortel van de ondersnavel was zwart. De ogen waren donker. De poten waren zandkleurig, duidelijk lichter dan van de Spreeuw (*Sturnus vulgaris*), waarvan er enige tientallen op het zelfde weiland liepen te fourageren.

Het gedrag van de Rose Spreeuw was anders dan dat van de Spreeuwen. De eerste rende meestal achter de insecten aan en snapte deze daarna in de lucht. De Spreeuwen daarentegen scharrelden meer met de snavel in de polletjes.

Het was zeker geen vogel, die hetzelfde broedseizoen was geboren. Of het echter een vogel was van het vorige broedseizoen of een nog ouder dier is niet uit te maken. Een oud ♂ was het volgens het „Handbook” (Volume I, p. 47) in ieder geval niet.

Het is niet bekend hoe lang de vogel op het eiland is gebleven. Wij hebben dezelfde dag het eiland nog verlaten. In de tweede helft van augustus, toen wij wederom enige tijd op Vlieland doorbrachten, hebben wij hem in ieder geval niet meer gezien.

A. L. Spaans, C. Swennen.

SUMMARY:

Record of the Rose-coloured Starling (Pastor roseus).

On July 23th, 1962 a specimen of the Rose-coloured Starling was seen on the Frisian island of Vlieland. The bird was an adult one. This is the fourth record for the Netherlands from this century (a non-confirmed observation included).